

Juozas Baltrušaitis gimė 1926 n. liepos 21 d. Marijampolės aps. Klebiškio vls. Mikalinės kaime Vinco ir Marcelės Baltrušaičių daugiavaikėje šeimoje. Jis turėjo brolius: Motiejų, Antaną, Povilą, Klemensą ir Vincą be seseris: Moniką, Konstanciją ir Antaniną. Juozas mokėsi Šilavoto pradžios mokykloje. Vėliau – Prienų ir Kauno gimnazijoje. Antrosios sovietinės okupacijos metu, 1945 m. vasario mėnesį kartu su broliais Motiejumi, Klemensu ir Antanu, o taip seserimi Konstancija, jie tapo Geležinio Vilko pulko laisvės kovotojais.

Klemensas Baltrušaitis – Skirgaila, Kurtas (1924 – 1947 12 26) baigė Kauno pramonės technikumą. Nuo 1945 m. pavasario jis buvo Geležinio Vilko partizanų pulko kovotojas. 1946 m. pradžioje Klemensą paskyrė Algirdo grupės vadu. Nuo gegužės mėn jis ėjo Geležinio Vilko rinktinės ryšių skyriaus viršininko pareigas, o metų gale – dar ir ūkio skyriaus viršininko pareigas. Su žvalgybos skyriaus viršininku S.Lukša – Tautvydu jis surado ir įvykdė partizanų Karo lauko teismo paskirtą mirties bausmę buvusiam Tauro apygardos vado pavaduotojui išdavikui Feliksui Kutkaičiui – Žalgiriui.

J. Baltrušaitis-Tigras

Kitas brolis Antanas – Erelis pateko į enkavedistų nelaisvę ir buvo išsiųstas į Sibiro mirties lagerius. Toks pat likimas teko ir Juozo seseriai Konstancijai. Kitas brolis Povilas buvo ilgametis Kaniūkų mokyklos (Šakių r) muzikos mokytojas. Jis slapstė savo motiną, kuri pabėgo iš Sibiro tremties ir jų šeimoje išgyveno iki pat savo mirties 1954 m. Motiejus Baltrušaitis (g. 1916 m. Baziūkuose) partizanavo drauge su broliais nuo 1944 m. Tačiau 1945 m. okupantams paskelbus „amnestiją“, jis patikėjo jų pažadams ir legalizavosi. Deja, netrukus buvo suimtas, nuteistas ir ištremtas į Norilską šiaurės Sibire. Į Tėvynę jis grįžo 1959 metais.

Pats J. Baltrušaitis – Tigras, pagrindinis šios apybraižos herojus, pasakojo, kad pirmomis partizanavimo dienomis jie jautėsi drąsiai ir pakankamai saugiai. Tada jis priklausė partizanų raitelių būriui. Jie jodinėjo raiti dieną ir naktį. Šile buvo nuolat apie 150 laisvės kovotojų. Matydami juos, žmonės platino fantastiškus gandus: „Apie šilą būriuojasi keli tūkstančiai partizanų... Jie ketina pulti Alytų... O kaip jie ginkluoti! Kulkosvaidžiai, minosvaidžiai.“ Taip kalbėjo žmonės. Partizanai visur judėdavo dideliais būriais. Rytais jie susirinkdavo šile. Ten liepsnodavo dideli laužai ir aidėdavo partizanų dainos. „Argi rusai gali padaryti ką partizanams? Lai pabando – sužinos, su kuo reikalą turi. Juk ir taip rusai pamiškių vengia ir arčiau kaip per kelis kilometrus nedrįsta prie miško priartėti... Miškas – tai geriausi ir saugiausi namai.“

1946 m. kovo 7 d. Tauro partizanų apygardos vado Zigmo Drungos – Mykolo Jono įsakymu Nr. 6 J. Baltrušaitis buvo paskirtas Geležinio Vilko rinktinės Ryšių skyriaus viršininku. Tų pačių metų gegužės mėn. 19 d. Geležinio Vilko rinktinės vado Algirdo Varkalos – Žaliuko įsakymu Nr. 11 nuo gegužės 5 dienos jis ėjo Algirdo kuopos vado, o gruodžio 26 d. įsakymu vykdė Geležinio Vilko rinktinės žvalgybos skyriaus viršininko pareigas.

1947 m. balandžio 10 d. Tauro apygardos vado Antano Baltūsio – Žvejo įsakymu Nr. 12 J. Baltrušaitis buvo perkeltas į Maironio kuopą, įkurtą prie Tauro apygardos štabo. Tų pačių metų liepos 30 d. įsakymu Nr. 20 J. Baltrušaitis buvo paskirtas Tauro apygardos štabo Ryšių poskyrio viršininku.

1947 m. rugpjūčio mėnesio viduryje Kazlų Rūdos miškuose Tauro apygardos vadovybė organizavo pirmuosius partizanų apmokymo kursus. Juose dalyvavo Žalgirio, Vytauto, Kęstučio rinktinių ir apygardos štabui priklausančios Maironio kuopos kovotojai. Kursams vadovavo pats apygardos vadas Antanas Baltūsis – Žvejys. Kursus vedė lektoriai: Naktis, Algirdas, Skydas ir Jaunutis – kovotojai, turintys karininkų laipsnius. Šiuose pirmuosiuose kursuose dalyvavo beveik visa Tauro ap. vadovybė ir visų rinktinių vadai. Apmokymo programą paruošė Tauro apygardos rikiuotės skyriaus viršininkas ltn. J. Aleščikas – Rymantas. Mokomosios kuopos vadu buvo paskirtas Naktis. Apmokymai vyko sėkmingai. Egzaminų komisija visų kovotojų žinias pripažino patenkinamomis. Visiems kursantams, tame tarpe ir J. Baltrušaičiui – Tigrui, buvo suteikti puskarininkų laipsniai.

Tų pačių metų gale J. Baltrušaitį pasiekė skaudi žinia. 1947 m. gruodžio 26 d. Prienų aps. Šilavoto vls. Šurupio kaime Jono Juodsnuikio sodyboje okupantų karinės čekistinės operacijos metu buvo sunkiai sužeistas J. Baltrušaičio brolis, Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės vado pavaduotojas propagandai Klemensas Baltrušaitis – Kurtas, Skirgaila. Kitą dieną jis mirė ir buvo užkastas prie Šilavoto miestelio kapinių (Prienų r.).

1948 m. kovo 17 d. žuvus Geležinio Vilko rinktinės vadui A.Varkalai – Daumantui, J.Baltrušaitis – Tigras buvo gražintas į šią rinktinę ir tų pačių metų balandžio 4 d. Tauro apygardos vado Jono Petro Aleščiko – Rymanto įsakymu Nr. 9 buvo paskirtas rinktinės vadu. 1949 m. Birželio 15 d. Tauro apygardos vado Aleksandro Grybino – Fausto įsakymu Nr. 14 J.Baltrušaičiui – Tigrui buvo suteiktas partizanų leitenanto laipsnis remiantis Lietuvos laisvės kovų sąjūdžio (LLKS) Prezidiumo pirmininko Jono Žemaičio – Vytauto 1949 m. vasario 16 d. pasirašytu aktu Nr. 5.

Klemensas Baltrušaitis (kairėje)

Geležinio Vilko rinktinė Tauro apygardoje garsėjo kovingumu, drausme ir drąsa. Okupantams, jų pakalikams ir išdavikams rinktinės kovotojai nedavė ramybės. Rinktinėje kovojo tokie įžymūs, legendiniai partizanai, kaip Juozas Lukša – Skirmantas, Daumantas, Kazimieras Pyplys – Mažytis, kurie atliko pavojingus žygius per „Geležinę uždangą“ į Vakarus. Čia pateikiame tik porą jų kovų su okupantais epizodų.

J.Lukša – Daumantas, kuris kovojo šioje rinktinėje, savo knygoje „Partizanai“ rašo: „Didelius nuostolius bolševikų NKGB pajėgos patyrė iš partizanų Būdninkuose. Kaime beviešintiems partizanams buvo pranešta, kad į juos artėja gausios priešo pajėgos. Partizanai pasitraukė į pamiškę ir įsitvirtino apkasuose. Aštuoniasdešimties vyrų daliniui vadovavo Briedis. Ginkluoti su viršum dvidešimčia

kulkosvaidžių, jie išsidėstė pusantro kilometro ruože ir nesijaudindami laukė priartėjančio priešo. Bolševikai, matyt, neturėdami tikslų žinių, kur partizanai laikėsi, prie jų važiavo mašinomis keliu. Kada visame partizanų išsidėstymo plote jau radosi mašinų, jie atidarė ugnį. Keliasdešimt bolševikų nespėjo nė iš mašinų iššokti. Likę gyvi išsivertė iš mašinų, išsidėstė vilnimis ir puolė įsitvirtinusių partizanų rėkdamai – „ura.“ Nežiūrint, kad bolševikų jėgos buvo kelis kartus gausesnės, partizanai nesijaudindami skynė vilnį po vilnies, o jas pakeitė naujos. Su trumpomis pertraukomis puolimas ėjo kelias valandas, bolševikams neįstengiant pakrikdyti partizanų ar įsilaužti į jų apkasus. Į pavakarę bolševikai, įsitikinę savo puolimo nesekmingumu, dalį jėgų permetė į kitą miško pusę, kuri partizanų nebuvo saugoma, šie bolševikai, jau gerokai pritemus, partizanų pozicijas pasiekė iš užnugario. Tai pajutę partizanai, prisidengdami tamsa, pasitraukė per spragas, padarytas bolševikų persigrupavimo metu. Šios kautynės partizanams atsiejo tik vieną auką – perrišdama sužeistuosius, krito nuo priešų šūvių sanitarė Marytė. Bolševikų nuostoliai siekė su viršum šimtą.“

J. Baltrušaitis-Tigras (2-as iš kairės)

Kitą susirėmimą su okupantais, kuris įvyko 1946 m. vasarą, remdamasi Juozo Lukšos brolio Antano (1923-206) prisiminimais, aprašė J.Semaškaitė. Vasarą, Devintinių vakare vyrai susirinko Mozūriškių miško palaukėje. Partizanai susibūrė netoli nuo Lukšų sodybos Juodbūdžio kaime. Jie buvo numatę pasitarti, suderinti veiksmus artimiausiai ateičiai. Kol vyrai, pasiskirstė užduotis, atėjo rytas. Apie 11 val. atskubėjo Antano ir Juozo Lukšų brolis Vincentas ir atnešė šventinius pusryčius. Palinkėjęs visiems gero apetito Vincentas skubiai pasitraukė. Vyrai ramiai pusryčiavo nesitikėdami enkavedistų puolimo. Tačiau dar

nespėjus pavalgyti, atbėgo uždusęs ryšininkas J.Išganaitis – Dėdė. Jis pranešė, jog nuo Mozūriškių (į P R nuo Veiverių) pusės į mišką veržiasi enkavedistų dalinys. Partizanai skubiai sunaikino stovyklavimo pėdsakus ir, pasitraukę gilyn į mišką, pasiruošė gintis. A.Lukša prisiminė: „Laukėme pasirodant kareivių. Netrukus pro šalį nuliuksėjo kiškis – ženklas, jog kažkas išbaidė. Vadinasi, kareiviai jau arti. Gynybai vadovavo K.Pyplys – Mažytis. Šito ugnies krikšto neužmiršau. Ir negalėjau pamiršti, nes viskas, ką tenka patirti, lieka širdyje. Tarsi dabar matau: pro eglynėlį, už kurio slėpėmės, ėjo miško takas. Šalia – senas gražuolis ažuolas, gimtinės vietų puošmena Užsimaskavę mes gerai matėme aplinką. Stebėjome, kaip okupantų dalinys, naršydamas mišką, slinko artyn. Kareiviai ėjo vienas paskui kitą, parengę automatų kautynėms. Pirmieji praėjo pro mus nieko nepastebėję, tačiau slinkęs iš paskos dalinio vadas panorė užsukti į eglynėlį, kuriame slėpėmės. Niekas nelaukė driokstelėjome iš visų turimų ginklų. Nors mūsų buvo

mažiau ir turėjome tik du kulkosvaidžius, keturis dešimties šūvių šautuvus, o kiti tik po automata, iš trenksmo galėjai pamanyti, kad mūsų yra kur kas daugiau. Kautynių mes nenorėjome, tačiau susišaudymo išvengti jau buvo neįmanoma. Priešai atsakė kulkosvaidžių ugnimi, šūviai nuaidėjo per visą kaimą ir sukėlė nerimą ne tik mūsų namiškiams. Nuo kulkų sukniubo kareiviams vadovavęs karininkas ir keli kareiviai, o mes, pasinaudoję sąmyšio akimirka, skubiai pasitraukėme. Tuo metu kareivius trumpam sulaikė Skirmanto kuprinė su naujaisiu „Laisvės žvalgo“ numeriu, kurią skubėdamas jis paliko. Kol kareiviai iškraustė kuprinę ir apieškojo eglynėlį, partizanams užteko laiko pasitraukti į miško gilumą.“

Juozas Baltrušaitis – Tigras žuvo 1949 m. liepos 22 d. Kauno aps. Veiverių vls. Kuprių kaime per susirėmimą su MGB Kazlų Rūdos valsčiaus poskyrio karine operatyvine grupe. Jo palaikai galėjo būti užkasti apkasuose prie Veiverių miestelio (Prienu r.).

2000 m. gegužės 8 d. J. Baltrušaičiui – Tigrui buvo pripažintas kario savanorio statusas. LR KAM 2000 m. gegužės 24 d. įsakymu jam buvo suteiktas majoro laipsnis. 2000 m. gegužės 15 d. LR Prezidento dekretu jis buvo apdovanotas Vyčio kryžiaus ordino Karininko kryžiumi (po mirties).

Šaltiniai.

1. A. Vilutienė, J. Sajauskas Ištark mano vardą. Vilnius, 1999 m.
2. Juozas Baltrušaitis-Tigras 1926 07 21 – 1949 07 22, LGGRTC medž. Parengė R. Trimonienė.
3. J. Semaškaitė. Kovos už laisvę kelyje, XXI a., 2004 12 15.

2017-04-02